

Välkomna!

Snabbkurs i allemansrätt

Webbinariet startar kl 16:30

SLU Centrum för
naturvägledning

STOCKHOLM 5 MAJ

Snabbkurs i allemansrätt

Sanja Kuruzovic, Naturvårdsverket

Nils Hallberg, Naturvårdsverket

Vad är allmansrätten?

SLU Centrum för
naturvägledning

- Den begränsade rätt som var och en har att använda annans fastighet, framför allt genom att färdas över den åtminstone till fots och under en kortare tid vistas på den.

- Nyttjandet får inte gå så långt att fastighetens ägare (eller annan med särskild rätt till fastigheten, t.ex. en nyttjanderättshavare) tillfogas nämnvärd olägenhet eller ekonomisk skada.

- Regeringsformen 2 kap. 15 § 4 stycket; ”alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten”, oberoende av det egendomsskydd som grundlagen föreskriver.

- Miljöbalken 7 kap. 1 § miljöbalken; ”var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den”.

Allemansrätten är i övrigt oreglerad – det finns inga lagregler som anger vad den innehåller, vad man får och inte får göra m.m.

Tänjbar som ett gummiband?

1. Allemansrätten grundas på sedvana.
2. Dess innehåll är inte bestämt i lag, men kringliggande lagstiftning sätter gränserna – främst brottsbalken och skadeståndslagen.
3. Lokala skillnader kan finnas i bruk och sedvanor, allemansrättens faktiska möjligheter/gränser kan därför variera över landet.
4. Den kan förändras över tid.

PLATS

AKTIVITET

TIDPUNKT

Ex. vår, sommar, höst, vinter.

Kringliggande lagstiftning

- 7 kap. miljöbalken (områdesskydd – NP/NR/strandskydd), 4 § nationalparksförordningen.
- 8 kap. miljöbalken – artskydd.
- 12 kap. 6 § miljöbalken – anmälan för samråd (om väsentlig ändring av naturmiljön). Kan användas rörande organiserat friluftsliv som riskerar att skada naturmiljön.
- 15 kap. 30 § miljöbalken – förbud mot nedskräpning.
- 26 kap. 11 § miljöbalken – stängselgenombrott.
- 4 kap. 6 § brottsbalken – hemfridsbrott.
- 8 kap. 8 § brottsbalken – egenmäktigt förfarande.
- 12 kap. 1 § brottsbalken – skadegörelse.
- 12 kap. 2 a § brottsbalken – vad man inte får plocka i naturen.
- 12 kap. 4 § brottsbalken – tagande av olovlig väg.

Kringliggande lagstiftning

- 3 kap. 1 § jordabalken – var och en ska vid nyttjande av sin eller annans fasta egendom taga skälig hänsyn till omgivningen.
- 2 kap. 1 § skadeståndslagen – den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada skall ersätta skadan.
- 2 kap. 2 § skadeståndslagen – den som vållar ren förmögenhetsskada genom brott skall ersätta skadan.
- Lag om gaturenhållning och skyltar.
- Lag om tillsyn över hundar och katter.

Ej uttömmande lista.

Få rättsfall med allemansrätten som rättslig huvudfråga

- NJA 1949 s. 167 – ”badbryggefallet”
- NJA 1996 s. 495 – ”forsränningsfallet”
- NJA 1986 s. 637 – ”fönsterlavsplockarfallet”
- ... samt ytterligare något fall

- Allemansrätten omnämns i en rad andra rättsfall – men i dessa har den rättsliga kärnfrågan oftast rört frågan om markanvändning, som på något sätt kommit att involvera överväganden som tangerar någon del av allemansrätten.

- Kan i viss mån förklaras av att allemansrätten är odefinierad i lag (dvs. dess gränser sätts av kringliggande lagstiftning).

Allemansrätten i skyddade områden?

- Allemansrätten gäller även i skyddade områden men kan vara begränsad.
- Bestämmelserna kallas **föreskrifter** och gäller alla, markägare och besökare. Föreskrifterna **kan se olika ut från område till område**, beroende på vad som krävs för att skydda de värden som finns där.
- Det kan exempelvis vara förbjudet att elda, lägga till med båt eller ha med sig hund i området. Cykling och ridning kanske är tillåtet, men bara på markerade leder. Bärplockning är ofta tillåten, även om du ibland bara får plocka så mycket som du kan äta på plats.

Förbudsskyltar i naturen

– vad gäller?

Den kommunala tillståndsplikten för privata förbudsskyltar, regleras i *Lag (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning (LGS) 5 §*

Skyltar varigenom allmänheten avvisas från ett visst område, som är **av betydelse för friluftslivet**, får inte finnas uppsatta utan tillstånd av kommunal myndighet. Tillstånd behövs dock inte om det är **uppenbart** att allmänheten inte får färdas fritt inom området eller att skylten är **behörig** av något annat skäl.

Stängsel i naturen – vad gäller?

- Det är inte tillåtet att sätta upp stängsel i syfte att utestänga människor från områden som är av betydelse för friluftslivet.
- Länsstyrelsen är tillsynsmyndigheten för frågor kring stängsling.
- Enligt 26 kap. 11 § miljöbalken, kan Länsstyrelsen kräva av markägaren att ordna en genomgång om ett stängsel hindrar allmänheten att nå viktiga friluftsområden. Motsvarande gäller också diken.

Tagande av olovlig väg

12 kap. 4 § brottsbalken

- Tager man olovlig väg över tomt eller plantering eller över annan äga, som kan skadas därav, dömes för **tagande av olovlig väg** till böter eller fängelse i högst sex månader.
- Tomt – hemfridsintresset avgörande, terrängen och förhållandena i övrigt avgör.
- Plantering – trädgårdar, parker, plantskolor m.m. Dock ej skogsplantering.
- "Annan äga" – bedömning med hänsyn till skaderisken (jfr. sådda åkrar, frusen mark m.m.)

Hemfridzon, ex väg genom gård

- Markområde kring ett boningshus där allemansrätten är utsläckt.
- Hemfridszonens omfattning varierar beroende på typen av byggnad, placering och terrängförhållande m.m.
- RÅ 1972 s. 19, 30-40 meter
- RÅ 1961 s. 63, ca 70 meter
- RÅ 1991 ref. 54, 125 meter

En bedömning måste ske i det enskilda fallet!

Allemansrätten är ickemotoriserad

Allemansrätten gäller inte för motoriserade fordon vilket innebär att:

- Husbil och husvagn
- Snöskoter, fyrhjuling mm
- Elcykel

Inte omfattas av allemansrätten.

Organiserad verksamhet

Organiserad kommersiell verksamhet

- NJA 1996 s. 495 – ”forsränningsfallet”.
- Nyttjande av annans mark inte får ske så att det medför nämnvärd skada eller olägenhet för fastighetsägaren eller annan rättsinnehavare.
- Även om allemansrätten tillkommer den enskilde kan den naturligen utövas av ett flertal personer tillsammans, under förutsättning att envar håller sig inom ramen för allemansrätten.
- Skulle ett sådant kollektivt nyttjande emellertid innebära påtaglig skada eller olägenhet, kan det medföra att allemansrätten inte får utnyttjas längre på det viset.
- Hinder föreligger vidare inte mot att allemansrätten utnyttjas kommersiellt; inte minst för att göra avlägsen eller eljest svåråtkomlig natur tillgänglig för fler enskilda människor finns också på många håll i vårt land anläggningar för att underlätta olika slag av friluftsliv.

Vem är arrangör?

Arrangören är den som tar initiativet, planerar och bjuder in till aktiviteter i naturen.

Arrangören kan vara:

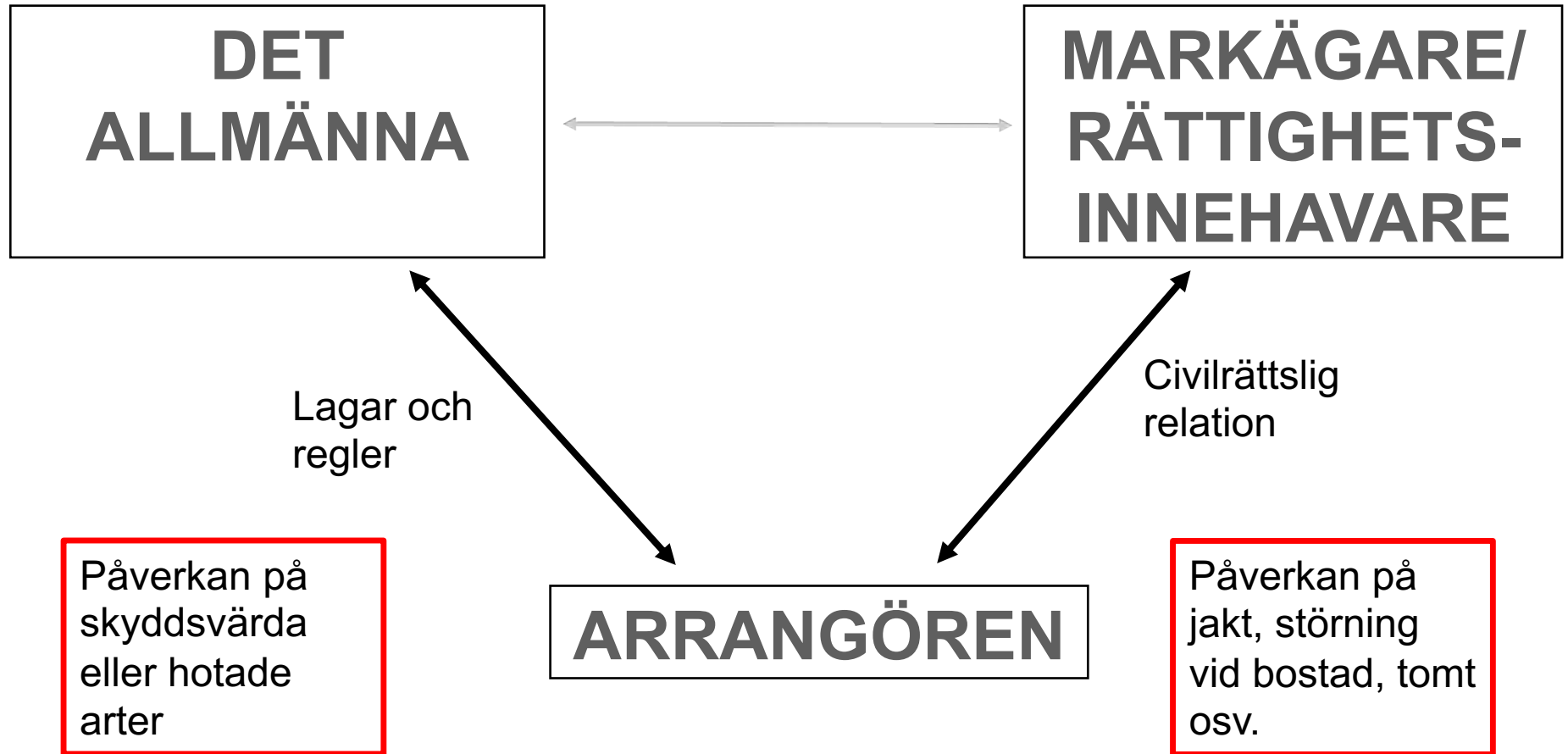
- ideellt/idéburet organiserade (communities, friluftslivsorganisationer, miljöorganisationer).
- offentligt organiserade (friluftsstiftelser, skola, barnomsorg).
- kommersiellt organiserade (ex naturturism)

Samtliga organisationsformer ovan omfattas av samma regler och lagar.

PARTERNA

Ex störning

Tack för uppmärksamheten

SLU Centrum för
naturvägledning

SLU Centrum för
naturvägledning

Information och kommunikation om allemansrätten

- Allemansrätten.se
- Allemansrätten en vägledning
- Projekt som har fått bidrag för info om AR, ex
 - Svenskt Friluftsliv
 - Naturskyddsföreningen
 - STF
 - Sportfiskarna
- Centrum för naturvägledning (CNV) – sammanställning
- Dokumentation Älgen i rummet
- Visit Sweden – filmer på engelska
- Ta hand om varandra och naturen

